

ZARZĄDZENIE Z DNIA 30 CZERWCA 2008 R.

IV KK 74/08

Międzynarodowy organ ochrony prawnej, jakim jest Europejski Trybunał Praw Człowieka, jest elementem kompletnego systemu ochrony prawnej Rady Europy, który określa nie tylko zakres przyznanej jednostkom ochrony, ale i procedurę dochodzenia praw przyznanych w Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. 1993 r. Nr 61, poz. 284). Sądy krajowe, a więc i Sąd Najwyższy, jako naczelny organ władzy sądowniczej Rzeczypospolitej Polskiej, nie posiadają kompetencji w zakresie procedury wnoszenia środków o charakterze skargi przed organy należące do międzynarodowego systemu ochrony prawa, w tym również ustanowienia obrońcy z urzędu w postępowaniu przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka.

Przewodniczący: sędzia SN W. Kozielowicz.

Sąd Najwyższy w sprawie Bogdana M., skazanego z art. 200 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., w związku z wnioskiem skazanego z dnia 26 maja 2008 r. o wyznaczenie obrońcy z urzędu celem sporządzenia skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu.

z a r z ą d z i ł nie uwzględnić wniosku o wyznaczenie skazanemu Bogdanowi M. obrońcy z urzędu celem sporządzenia skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu.

UZASADNIENIE

Bogdan M. wyrokiem Sądu Rejonowego w B. z dnia 27 października 2006 r., został skazany za czyny określone w art. 200 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. na karę 4 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności. Oskarżony odwołał się od tego orzeczenia. Okręgowy w B. wyrokiem z dnia 24 września 2007 r., uznał apelację za oczywiście bezzasadną i utrzymał w mocy zaskarżony wyrok. W dniu 12 listopada 2007 r. obrońca Bogdana M. złożył kasację, w której zarzucił m.in. naruszenie przepisów art. 439 § 1 k.p.k. oraz 438 pkt 2 k.p.k. Postanowieniem z dnia 8 maja 2008 r., Sąd Najwyższy oddalił tę kasację, uznając ją za oczywiście bezzasadną.

W dniu 26 maja 2008 r. wpłynął do Sądu Najwyższego wniosek Bogdana M. o wyznaczenie mu obrońcy z urzędu celem sporządzenia i podpisania skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, „od wyroku Sądu Okręgowego w B. (...) z dnia 24 września 2007 r. i Sądu Najwyższego w Warszawie z dnia 8 maja 2008 r. (...)”.

Nie jest możliwe uwzględnienie złożonego wniosku, z poniżej podanych przyczyn:

Zgodnie z art. 34 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z dnia 10 lipca 1993 r.) każda osoba, organizacja pozarządowa lub grupa jednostek, która uważa, że stała się ofiarą naruszenia przez państwo praw zawartych w Konwencji lub jej Protokołach, ma prawo do złożenia przed Europejski Trybunał Praw Człowieka z siedzibą w Strasburgu tzw. skargi indywidualnej. Art. 35 Konwencji określa wymogi formalne, która spełniać powinna każda skarga. Mianowicie, Trybunał może rozpatrywać sprawę dopiero po wyczerpaniu wszystkich środków odwoławczych, przewidzianych prawem wewnętrznym, a sprawa powinna zostać wniesiona w ciągu 6 miesięcy od daty podjęcia ostatecznej decyzji. Trybunał nie rozpatruje żąd-

nej skargi wniesionej w trybie art. 34, która jest anonimowa lub jest co do istoty identyczna ze sprawą już rozpatrzoną przez Trybunał lub ze sprawą, która została poddana innej międzynarodowej procedurze dochodzenia lub rozstrzygnięcia, i jeśli skarga nie zawiera nowych, istotnych informacji.

Szczegółowa procedura wnoszenia skarg indywidualnych przez osoby i inne podmioty przed Trybunał uregulowana jest w dokumencie Rady Europy – Regulaminie Trybunału (wersja ujednolicona na dzień 1 lipca 2006 r.- Lex). Z reguły 36 wynika, że osoby, organizacje pozarządowe lub grupy jednostek mogą, wszczynając postępowanie, wnosić skargi na podstawie art. 34 Konwencji osobiście lub za pośrednictwem przedstawiciela. Przedstawicielem działającym w imieniu skarżącego, poza szczególnymi wyjątkami (takimi, jak np. profesorowie prawa, lub inne osoby, na których występowanie w roli pełnomocnika Trybunał wyrazi zgodę), powinien być adwokat uprawniony do wykonywania zawodu w którymkolwiek z państw stron Konwencji oraz zamieszkały na terytorium jednej z nich, legitymujący się odpowiednią znajomością jednego z języków urzędowych Trybunału.

Regulamin określa również tok postępowania dotyczący przyznania bezpłatnej pomocy prawnej skarżącemu. Reguła 91 stanowi bowiem, że Przewodniczący Izby Trybunału może – na wniosek skarżącego wnoszącego skargę na podstawie art. 34 Konwencji albo z urzędu – przyznać bezpłatną pomoc prawną skarżącemu w związku z przedstawieniem jego sprawy, po otrzymaniu od państwa – strony Konwencji, przeciwko któremu skarga jest skierowana, pisemnych uwag dotyczących dopuszczalności tej skargi, albo po upływie terminu do ich przedstawienia. Regulamin stanowi, że pomoc prawną przyznaje się wyłącznie wtedy, gdy Przewodniczący Izby jest przekonany, iż jest to niezbędne dla właściwego przebiegu sprawy przed Izbą oraz gdy skarżący wykaże, że nie posiada wystarczających środków na pokrycie całości lub części wymaganych kosztów. Środki z budżetu Rady Europy na pomoc prawną mają zapewnić nawet najuboższym

pokrzywdzonym skuteczne popieranie przed Trybunałem skarg przeciwko państwu. Pomoc ta polega na przyznaniu skarżącemu określonej kwoty pieniężnej, koniecznej do opłacenia kosztów adwokackich, kosztów podróży i utrzymania oraz innych niezbędnych wydatków osoby skarżącej i jej pełnomocnika. Pomoc przeznaczona jest na wydatki związane z udziałem jednego pełnomocnika skarżącego, chyba że Trybunał uzna za właściwe sfinansowanie większej liczby przedstawicieli strony. W celu ustalenia, czy skarżący posiada wystarczające środki na pokrycie całości lub części wymaganych kosztów, konieczne jest wypełnienie przez niego formularza deklaracji wskazującej m.in. na jego dochody oraz zobowiązania finansowe względem osób będących na jego utrzymaniu. Deklaracja ta wymaga poświadczenia przez właściwą władzę lub władze krajowe. Po otrzymaniu danych przedstawionych zarówno przez skarżącego, jak i przez państwo – stronę Konwencji, Przewodniczący Izby podejmuje decyzję w przedmiocie przyznania pomocy prawnej, o czym powiadamia się strony. Należy przy tym podkreślić, że decyzja o przyznaniu bezpłatnej pomocy prawnej może zapaść dopiero po otrzymaniu uwag pozwanego państwa co do dopuszczalności skargi. Oznacza to, że skarżący nie może domagać się pokrycia przez Trybunał kosztów związanych z samym wniesieniem skargi. Natomiast samą skargę może on sporządzić osobiście lub przez pełnomocnika, którym nie musi być prawnik. Do złożenia wniosku o przyznanie bezpłatnej pomocy prawnej nie stosuje się więc przymusu adwokackiego lub radcowskiego. Przewodniczący Izby może też w każdym czasie, jeżeli jest przekonany, że warunki wskazane w Regulaminie już nie zachodzą, odwołać lub zmienić przyznaną pomoc prawną (por. M. A. Nowicki: Jak skierować skargę do Europejskiej Komisji Praw Człowieka w Strasburgu, Warszawa 1996, s. 9-11; M. A. Nowicki: Wokół Konwencji Europejskiej, Kraków 2000, s. 57-59; H. Bajonek-Ziaja: Skarga do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz skarga do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, War-

szawa 2008, s. 29-30; B. Waszczuk: Skargi osób fizycznych do Europejskiej Komisji Praw Człowieka, RPr 1995, nr 4, s. 63; I. Lach: Postępowanie ze skargi indywidualnej przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka, RPr 1999, nr 6, s. 52; P. Walczak: Warunki dopuszczalności skargi indywidualnej na podstawie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, PiP 1993, nr 8, s. 48).

Odrębną kwestią jest zasądzenie od państwa zwrotu kosztów i wydatków poniesionych przez stronę, w tym także kosztów pomocy prawnej, w razie uznania przez Trybunał, że nastąpiło naruszenie Konwencji.

Z przepisów regulujących postępowanie przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka wynika więc, że organem właściwym w zakresie przyznawania pomocy prawnej osobom skarżącym jest sam Trybunał. Do niego więc powinien zwrócić się skarżący z wnioskiem o przyznanie mu obrońcy z urzędu, zgodnie z przewidzianą przez Regulamin procedurą. Rola w tym zakresie organów Rzeczypospolitej Polskiej, łącznie z Sądem Najwyższym, kończy się w chwili wydania prawomocnego orzeczenia, które jest przedmiotem skargi. Europejski Trybunał Praw Człowieka nie należy do systemu polskich organów ochrony prawnej. Istniejące dwa systemy ochrony: międzynarodowy i krajowy są przy tym od siebie, w tym zakresie, niezależne. Międzynarodowy organ ochrony prawnej, a takim jest przecież Europejski Trybunał Praw Człowieka, stanowi element kompletnego systemu ochrony prawnej Rady Europy, który to system nie tylko określa zakres przyznanej jednostkom ochrony, ale i procedurę dochodzenia wyliczonych w Konwencji praw. Sąd Najwyższy, jako naczelny organ władzy sądowniczej Rzeczypospolitej Polskiej, nie posiada żadnych kompetencji w zakresie procedury wnoszenia ewentualnych środków o charakterze skargi przed organy należące do międzynarodowego systemu ochrony prawa, w tym również ustanowienia obrońcy z urzędu w postępowaniu przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka